

Daniel Turp*

ÖNRENDELKEZÉS, A NÉPEK DÖNTÉSI JOGA ÉS AZ ÁLLAMOK TÁRGYALÁSI KÖTELEZETTSÉGE

1 Bevezetés

A népek alapvető és kollektív joga az önrendelkezéshez továbbra is heves vita tárgya. Világszerte számos függetlenségi és autonómista mozgalom követelte és követeli ma is önrendelkezési jogát, akik azért küzdenek, hogy nemzetközi porondon is meghallják a hangjukat. Jóllehet, képtelenség lenne minden ilyen mozgalmat felsorolni, de álljanak itt a legjelentősebbek: Åland-szigetek (Finnország), Ambazónia (Kamerun), Bougainville (Pápua-Új-Guinea), Brittany, Új-Kaledónia és Polinézia (Franciaország), Casamance (Szenegál), Katalónia, Galícia és Baszkföld (Spanyolország), Chagos szigetek, Észak-Írország, Skócia és Wales (Egyesült Királyság), Chuuk (Mikronéziai Szövetségi Államok), Flandria (Belgium), Grönland és a Feröer-szigetek (Dánia), Hongkong és Tibet (Kína), Kabília (Algéria), Kurdisztán (Irak, Irán, Szíria, Törökország), Lombardia, Szardínia, Dél-Tirol és Velence (Olaszország), Puerto Rico (Amerikai Egyesült Államok), Québec (Kanada), Székelyföld (Románia), és Nyugat-Sahara (Marokkó).¹

Habár ma lehetetlen megjósolni ezen mozgalmak sorsát, már a pusztán számuk is tanúskodik az önrendelkezés alapelveinek örökösen megújuló relevanciájáról.²

* Nemzetközi jogi és alkotmányjogi professzor, Jogi Kar, Montréalai Egyetem, daniel.turp@umontreal.ca.

¹ A fentebb említett népcsoportok követeléseinek részletes elemzését ld. Turp, Daniel – Sanjaume-Calvet, Marc (eds.): *The Emergence of a Democratic Right of Self-Determination in Europe*. Brussels: Centre Maurits Coppiters. 2017. Letöltés helye: http://uniset.ca/microstates2/Coppiters_5282_selfdetermination_final.pdf, letöltés ideje: 2020.11.24.; Griffiths, Ryan: *The State of Secession in International Politics*. In: *E-International Relations*. 23.09.2016. Letöltés helye: <http://www.e-ir.info/2016/09/23/the-state-of-secession-in-international-politics> letöltés ideje: 2020.11.24.

² Ennek a relevanciáját alátámasztják a teoretikus viták az önrendelkezési jogról és különösen az elszakadással járó önrendelkezési jogról, nevezetesen a filozófiai és

A XX. századtól a XXI. századig jelentős elmozdulás tapasztalható az önrendelkezési jog irányába, amely magában foglalja a döntési jogot (I), és ezt kiegészíti az államok tárgyalási kötelezettsége (II).

2 Önrendelkezés és a népek döntési joga

A népek önrendelkezési joga elismerésre és törvénybe iktatásra került olyan jelentős nemzetközi dokumentumokban is, mint az *Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya* és az *ENSZ Közgyűlésének az Államoknak az Egyesült Nemzetek Alapokmányával Összhangban Lévo Baráti Kapcsolatait és Együttműködését Szabályozó Nemzetközi Jogi Elvekről Szóló Nyilatkozata*.³ Ezen nemzetközi dokumentumok alapján az önrendelkezési jog természetében univerzális, mivel az „minden népnek” jár. Ezt a magyarázatot támasztja alá az *Emberi Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának* első szakasza,⁴ amely kimondja, hogy „minden népnek joga van az önrendelkezéshez” és hogy „ezen jogánál fogva, szabadon határozzák meg politikai rendszerüket és szabadon biztosítják gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődésüket”. A politikai státusz meghatározásának kérdésében az *Államok közötti baráti kapcsolatok nyilatkozata* leszögezi, hogy „a népek önrendelkezési joga alkalmazásának része a szuverén és önálló állam létrehozása, egy független állammal történő szabad társulás vagy integráció, vagy egy másik politikai státuszba való átlépés az adott nép szabad akaratából”.

Történetek próbálkozások az önrendelkezési jog korlátozott értelmezésére, illetve e jog terjedelmének korlátozására. A gyarmati népek

politikai esszék Buchanan tollából. Buchanan, Allen: *Secession: The Morality of Political Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Québec*. New York: Basic Books. 1991; Hannum, Hurst: *Autonomy, Sovereignty and Self-Determination – the Accommodation of Conflicting Rights*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 1996; Seymour, Michel (dir.): *Repenser l'autodétermination interne*. Montréal: Les Éditions Thémis, 2016.

³ G.A. Res. 2625 (XXV), UN GAOR, 25th Sess., UN Doc. A/8082 (1970) [a továbbiakban: *Declaration on Friendly Relations*].

⁴ Ld. *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, (1976) 993 United Nations Treaty Series [UNTS] 3 és *International Covenant on Civil and Political Rights*, (1999) 997 UNTS 171 [a továbbiakban: *International Covenants*].

számára a politikai státusz mindennemű formája az önrendelkezés jogának gyakorlásán keresztül valósítható meg, ideértve a külső önrendelkezés jogát, azaz, hogy szuverén és független állammá váljon.⁵ A külső önrendelkezés ezen jogára hivatkozhatnak azon népek is, akik szuverén és független államban élnek, azonban „nem egy olyan kormány uralma alatt, „amely az adott területen élő összes népet képviseli, tekintet nélkül azok etnikai hovatartozására, hitére vagy bőrszínére”. Ennek megfelelően az ún. „jogorvosló elszakadás”⁶ esetében az imént említett jelzőkkel leírható kormánnyal rendelkező szuverén és független államra nem lehet úgy tekinteni, mint amely az egyenlő jogok alapelveivel és a népek önrendelkezésének alapelveivel összhangban viselkedik. Következésképpen bármely olyan lépés, amely részben vagy egészben sértené ezen állam területi integritását, vagy politikai egységet nem tekinthető a nemzetközi jog sérelmének. A független államhoz történő szabad társulás vagy integráció, illetve a bármely más politikai státuszba való átlépés tekintetében – mint az önrendelkezéshez való jog, illetve még inkább az államon belüli autonómiához való jog gyakorlatba ültetésének lehetséges módja –,⁷ ezek a módok lehetőségként nyitva állnak a gyarmati és a nem-gyarmati népek számára is.

Habár néhány nemzetközi jogász továbbra is amellet érvel, hogy az önrendelkezés joga – és főleg a szuverén és független állam létrehozása – kizárólag a gyarmati elnyomás alatt élő népek joga,⁸ mi úgy véljük,

⁵ Az ENSZ Dekolonizációs Bizottsága szerint 17 nem önálló kormányzás alatt álló tartománynak van önrendelkezési joga és alapíthat szuverén és önálló államot: Amerikai Szamoa, Anguilla, Bermuda, Brit Virgin-szigetek, Kajmán-szigetek, Falkland-szigetek, Francia Polinézia, Új-Kaledónia, Gibraltár, Guam, Montserrat, Pitcairn, Szent Helena, Tokelau, Turks és Caicos-szigetek, Virgin-szigetek és Nyugat-Szahara. Letöltés helye: <http://www.un.org/en/decolonization/nonselgovterritories.shtml>, letöltés ideje: 2020.11.24.

⁶ A jogorvosló elszakadásról ld. Vezbergaité, Ieva: *Remedial Secession as an Exercise of the Right of Self-Determination of Peoples*. Budapest, Thesis. 2011.

⁷ Ld. Gilbert, Geoff: *Autonomy and Minority Groups: A Right in International Law*. In: *Cornell International Law Journal* 35(2) 2002, 307–353; Ghai, Yash: *Introduction: Nature and Origins of Autonomy*. In: Ghai, Yash – Woodman, Sophia (eds.): *Practising self-government. A comparative Study of Autonomous Regions*. Cambridge: Cambridge University Press. 2013, 1–31.

⁸ Ld. Crawford, James: *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press. 2006; Radan, Peter: *Secessionist Referenda in International and Do-*

hogy a Nemzetközi Bíróság által kifejezett álláspontok hozzájárultak az önrendelkezési jog eredeti terjedelmének visszaállításához. Ideértve a szuverén és független állam létrehozásának jogát, amelyet az *ENSZ Alapokmánya* tartalmaz, ahogyan azt az *Államok közötti baráti kapcsolatok nyilatkozata* is leírja – magába foglalván mind a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát, mind a Gazdasági, Szociális és Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát –, és amelynek megfelelően jóhiszeműen kell eljárni, összhangban az 1969. évi Bécsi Egyezmény 26. szakaszával.

A nemzetközi gyakorlat azt mutatja, hogy a XX. század végén és a XXI. század elején sikertelennek bizonyultak azon erőfeszítések, hogy az önrendelkezési jogot a gyarmati népekre korlátozzák és megtagadják a nem-gyarmati népektől az autonómiát vagy a függetlenséget. A nemzetközi közösség szemtanúja volt Eritrea vagy Kelet-Timor, valamint a korábbi Szovjetunió vagy Jugoszlávia köztársaságai függetlenné válásának, Az Egyesült Királyság elismerte Észak-Írország lakosságának jogát arra vonatkozóan, hogy rendelkezzenek saját jövőjükéről és – amennyiben a többség úgy akarja – eldönthetik, hogy Észak-Írország továbbra is az Egyesült Királyság része maradjon-e, vagy kiváljon belőle.⁹ Miután Québecben 1995-ben megtartották a második függetlenségi népszavazást, és a Legfelsőbb Bíróság a *Reference re Secession of Quebec*¹⁰ határozatában elismerte „Québec jogát a leválásra”, a Kanadai Parlament az ún. Tisztázási Törvényben (amelyet a *Quebec Secession Referencere* válaszul fogadtak el)¹¹ szintén elfogadta azon körülményeket,¹² melyek közt kijelenthető volna, hogy Québec „többé nem képezi Kanada részét”.

mestic Law. In: *Nationalism and Ethnic Politics* 18(1) 2012, 8–21.

⁹ Lásd *the Northern Ireland Peace Agreement*, 10 April 1998, 2. szakasz (Alkotmányos kérdések).

¹⁰ [1998] 2 Supreme Court Reports [S.C.R.] 217 [a továbbiakban: *Québec Secession Reference*].

¹¹ A döntési jog részletes elemzéséről Québec kontextusában ld. Turp, Daniel: *The Right to Choose: Essays on Québec's Right of Self-Determination*. Montréal: Thémis. 2001, 801–835.

¹² Statutes of Canada (S.C.), 2000, c. 26.

Továbbá az ENSZ Nyilatkozata az Óslakos Népek Jogairól¹³ 2007-ben megerősítette az óslakos népek önrendelkezési jogát. A nemzetközi közösség számos tagállamának támogatásával Koszovó 2008-ban egyoldalúan kinyilatkoztatta függetlenségét, és a Nemzetközi Bíróság a 2010 július 22-i ajánlásában leszögezte, hogy ez a kinyilatkoztatás nem ütközik törvénybe.¹⁴ Dél-Szudán szintén elfoglalta helyét a független államok közösségében, és az Egyesült Királyság elismerte Skócia jogát arra, hogy népszavazást tartson és független állammá váljon, amennyiben Skócia népe ezt úgy kívánják.¹⁵

Látható, hogy Belgium is elismeri a politikai és alkotmányos jövőre vonatkozó jogokat, ha Flandriára és Vallóniára gondolunk, valamint Dánia is így tesz, ha a grönlandi vagy a Feröer-szigeteki lakosok jönnek szóba.

Lehetetlen azonban szó nélkül hagyni a nehézséget, amellyel a palesztin embereknek kell szembenézniük annak érdekében, hogy maradéktalanul éljenek önrendelkezési jogaikkal,¹⁶ nem is beszélve Nyugat-Szahara¹⁷ és Kurdisztán népeiről,¹⁸ akiknek a szabadság elérésére irányuló nehézségeik ezidáig leküzdhetetlennek bizonyultak. Továbbá mit mondhatunk a spanyol állam makacs elutasításáról arra vonatkozóan, hogy elismerje a katalánok jogát, hogy szabadon dönthessenek saját jövőjükéről, valamint az intézkedésekről a spanyol állam részéről, hogy megkurtítsák ezen jogokat, beleértve a spanyol alkotmánybíróság ez ügyben hozott méltánytalan határozatait.¹⁹

¹³ A/RES/61/295, UN GAOR, 61st sess., U.N. Doc. A/61/49 (2007).

¹⁴ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 2010, 403.

¹⁵ *Ld. Agreement between the United Kingdom Government and the Scottish Government on a referendum on independence for Scotland*, Edinburgh, 15 October 2012.

¹⁶ *Ld. Barnidge, Jr., Robert P.: Self-Determination, Statehood, and the Law of Negotiation: The Case of Palestine*. Oxford, Hart Publishing, 2016.

¹⁷ *Ld. Hunsinger, Maribeth: Self-determination in Western Sahara: A Case of Competing Sovereignties?* In: *Berkeley Journal of International Law Blog* 21.02.2017. Letöltés helye: www.berkeleytravaux.com, letöltés ideje: 2020.11.25.

¹⁸ *Ld. Watts, Nicole: Democracy and Self-Determination in the Kurdistan Region of Irak*. In: Romano, David – Gurses, Mehmet (eds.): *Conflict, Democratization, and the Kurds in the Middle East*. New York: Palgrave Macmillan. 2014, 141–168.

¹⁹ Ezen intézkedésekről ld. Katalónia legitim elnökének, Carles Puigdemontnak

Annak ellenére, hogy folytonosan akadályok merülnek fel az önrendelkezés jogának teljes gyakorlásakor, az elmúlt években számos más esetben sikerült az önrendelkezés jogát gyakorolni és elismertetni. Önrendelkezés témájában több népszavazás történt Pápua Új-Guinea Bougainville tartományában,²⁰ éppúgy, mint Új-Kaledóniában 2018-ban és 2020-ban.²¹ Továbbá várhatóan Chuuk államban is függetlenségi szavazásra kerül sor a Mikronéziai Szövetségi Államok jóváhagyásával 2022-ben.²²

Az önrendelkezés jogának fő jellemzője „a népek azon joga, hogy döntést hozhassanak”. Ez azonban elválaszthatatlanul együtt jár az „államok tárgyalási kötelezettségével”.

a véleményét: alapvető jogaink megsértése Spanyolország azon erőfeszítése, hogy blokkolja Katalónia népszavazását. *The Guardian* 21.09.2017. Letöltés helye: www.theguardian.com, letöltés ideje: 2020.11.25. A spanyol alkotmánybírásról ld. Turp, Daniel: Catalonia's "Right to Decide" under International, European, Spanish, Catalan and Comparative Law. In: *The Catalan Independence Referendum: An Assessment of the Process of Self-Determination*. Montréal: L'Institut de recherche sur l'autodétermination des peuples et les indépendances nationales (IRAI). 2017, 55-73.

²⁰ Ezt a népszavazást 2019. november 23-án és december 7-én tartották, összhangban a *Bougainville Békeegyezménnyel*. Pápua Új-Guineában dönthettek a nagyobb autonómia és a teljes függetlenség között, 98,31% szavazott a függetlenségre. Ld. Cave, Damien: Bougainville Votes for Independence From Papua New Guinea. In: *The New York Times* 11.12.2019. Letöltés helye: www.nytimes.com, letöltés ideje: 2020.11.25.

²¹ Új-Kaledóniában az önrendelkezésről szóló népszavazást 2020. október 4-én, vasárnap tartották, összhangban az 1998. május 5-i *Nouméa megállapodással*, az eredmény egy rövid életű „nem” volt. Arra a kérdésre, hogy „Ön szeretné, ha Új-Kaledónia teljesen szuverén és önálló állammá válna?”, 53,26% szavazott igennel és 46,74% szavazott nemmel. Az igen szavazat 43,33%-ot kapott a 2018. november 4-ei népszavazáson. A *Nouméa Egyezmény* lehetőséget teremt egy harmadik népszavazás kiírására is, ennek 2022-ig le kell zajlania. Ld. Sartre, Julien – Doherty, Ben: Új-Kaledónia másodsorra is elutasítja a Franciaországtól való függetlenné válást – a szecessziósok azt mondják, a harmadik népszavazásukig folytatják a kampányt 2022-ig. In: *The Guardian* 4.11.2019. Letöltés helye: www.theguardian.com, letöltés ideje: 2020.11.25.

²² Ld. Chuuk függetlenségi népszavazását 2022-ig elhalasztották. In: *Radio New Zealand* 29.02.2020. Letöltés helye: www.rnz.co.nz, letöltés ideje: 2020.11.25.

3 Önrendelkezés és az államok tárgyalási kötelezettsége

Az ENSZ korábban hivatkozott mindkét Nemzetközi Egyezségokmányának első szakaszában lefektetett önrendelkezési joggal összhangban a népek „szabadon meghatározhatják politikai státuszukat és szabadon fejlődhetnek gazdasági, társadalmi és kulturális téren”. A politikai státuszra vonatkozóan a *Baráti kapcsolatok nyilatkozata* megállapítja, hogy „népek önrendelkezési joga alkalmazásának része a szuverén és önálló állam létrehozása, egy független államhoz történő szabad társulás vagy integráció, vagy egy másik politikai státuszba való átlépés az adott nép szabad akaratából.”

Ezek a rendelkezések a népeknek eredeti „döntési jogot” biztosítanak, és kollektív jogot is, amelyet a népek gyakorolhatnak. Fontos megjegyezni, hogy e jog gyakorlás nem feltétlenül vezet nemzeti függetlenséghez, ez képezheti egyfajta társulás formáját egy másik állammal vagy nagyobb autonómia, alapvető egyéni és kollektív jogok elfogadását az adott nép számára a meglévő államon belül.

Ugyanakkor azt is fontos kihangsúlyozni, hogy a népek önrendelkezési jogának az ENSZ Nemzetközi Egyezségokmányaiban történő megerősítése együtt jár az államokra rótt kötelezettséggel, mégpedig azzal, hogy a részes államok „vállalják az önrendelkezési jog megvalósításának előmozdítását, és e jog tiszteletben tartását, összhangban az Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmányának rendelkezéseivel”. Ezt a követelményt nem határozta meg közelebbről sem a *Baráti kapcsolatok nyilatkozata*, sem egyéb nemzetközi dokumentum. Ez kötelezettséget ró az államokra, hogy tárgyaljanak azon népcsoportokkal, akik élni szeretnének önrendelkezési jogukkal és tárgyalniuk kell arról a politikai státuszról, amelyről a népcsoport szeretne. Ezt a tárgyalási kötelezettséget úgy kell tekinteni, mint ami e jog gyakorlásának előmozdításából és e jog tiszteletéből ered.

Ezt a magyarázatot támasztja alá a kanadai Legfelsőbb Bíróság 1998-as *Reference re Secession of Quebec* határozata. „Québec önrendelkezési jogának világos kinyilvánítására” utalván és a föderalizmus és a demokrácia alapelveire támaszkodván a Bíróság elismerte, hogy

Québec „rendelkezik az elszakadás jogával”, és hogy Kanadának kötelezettsége tárgyalni erről. Két részletet mindenképpen érdemes idézni a Bíróság véleményéből:

88. A föderalizmus alapelve, együtt a demokrácia alapjával, megköveteli, hogy a fennálló alkotmányos rend nyilvánvaló megszüntetése és a tartomány lakosságának egyértelmű kifejezése arról a vágyáról, hogy elszakadjon, kölcsönös kötelezettséget ró a Föderáció minden tagjára arra vonatkozóan, hogy tárgyaljanak az alkotmányos változásokról, amelyek együtt járnak a nép elszakadási vágyával. [...] A tény, hogy Québec népe egyértelműen elutasítja a fennálló alkotmányos rendet, legitimálja az elszakadási vágyát, és tárgyalási kötelezettséget ró a többi tartományra és a föderális kormányra, amely tárgyalásokat az alkotmányos alapelveknek megfelelően kell lefolytatni.

[...]

92. Ugyanakkor nem tudjuk elfogadni azt a [...] proposíciót, hogy Québec népének egyértelmű kinyilatkoztatása az önrendelkezés jogának gyakorlására vonatkozóan ne róna kötelezettséget más tartományokra vagy a föderális kormányra. A kanadai alkotmányos rend fennálló léte és működése nem maradhat érzéketlen a québeci nép nyilvánvaló többségének egyértelmű kifejezésére azon vágyukra vonatkozóan, hogy nem szeretnének többé Kanada részei lenni, mivel ez felérne azzal a kijelentéssel, hogy a többi alkotmányosan elismert alapelv szükségképpen felülírja Québec népének egyértelműen kifejezett demokratikus akaratát. Ez az állítás viszont nem helyezne kellő hangsúlyt a jelenlegi alkotmányos alapelvekre, amely a módosítási eljárásra kell kihasson, ideértve a demokrácia és a föderalizmus alapelveit. A többi tartomány és a föderális kormány jogai nem tagadhatják meg Québec kormányának elszakadását, amennyiben Québec népének többsége ezt óhajtja, és amennyiben Québec tiszteletben tartja a többiek jogait. Tárgyalásokra van szükség a föderális kormány, Québec és a többi tartomány és a többi résztvevő

érdekeinek megtárgyalásához, valamint, hogy védjék minden kanadai érdekeit, Québec határain belül és kívül is.

Habár a kanadai Legfelsőbb Bíróság fenti véleménye a kanadai alkotmány alapelvein alapul, ezeknek az alapelveknek jóval túl kellene mutatniuk Kanada és Québec határain. Minden önrendelkezési jogával élni kívánó nép emlékeztethetné országának kormányát, hogy döntési joguk szintén alapulhat demokratikus alapelven, és hogy ezen joguk következménye az állam tárgyalási kötelezettsége.

A demokratikus alapelv számos alkotmányban le van fektetve, és a döntési jog, illetve a tárgyalási kötelezettség forrásaként kellene tekinteni rá. Ez szolgáltatott jogalapot néhány népnek, akik önrendelkezési népszavazást rendeztek, és erős jogalapot szolgáltatott más népeknek arra, hogy konzultálni tudjanak saját lakosságukkal.

Összefoglalásul azt az érvelést követtük, hogy az önrendelkezés joga a „népek döntéshozatali joga”, és ez lehetővé teszi a népcsoportoknak, hogy szabadon határozhassanak politikai státuszukról, akár egy szuverén és független állam létrehozásáról legyen szó, akár egy független államhoz történő szabad társulásról vagy integrációról, vagy a nép által szabadon meghatározott egyéb politikai státuszba való belépésről, beleértve olyan státuszt is, amely az autonómia jogának különböző szintjét garantálná az adott népcsoportnak a fennálló államon belül.

Ami a bírói vélemények közül ezidáig hiányzik, az az, hogy az önrendelkezés joga szétválaszthatatlanul együtt jár „az államok tárgyalási kötelezettségével”. Ezt a kötelezettséget erőteljesen kihangsúlyozta a kanadai Legfelsőbb Bíróság határozata a *Reference re Secession of Québec* ügyben, és szintén fellelhető az *ENSZ Nemzetközi Egyezségokmányainak* első szakaszaiban.

A nemzetté válásért és a nemzeti önrendelkezésért vívott küzdelem nyilvánvalóan egy „mindennapos népszavazás”, hogy a francia filozófust, Ernest Renant idézzük („*un plébiscite de tous les jours*”).²³

Amennyiben az önrendelkezésről beszélünk, fontos tényező, hogy a népek ezt a jogot a maguk számára erősítik meg. Lényeges az is, hogy az önrendelkezés jogának követelésére indított mozgalom határozza meg azokat az eszközöket, amelyek lehetővé teszik a nép akaratának manifesztációját. A választások és a népszavazások nyilvánvalóan ilyen manifesztációs eszközök, és ezek használata összhangban van a demokratikus alapelvvel.

Québec is ezt az utat választott, amikor 1980-ban és 1995-ben népszavazást tartott, és akkor is, amikor 2000-ben elfogadta a „Québeci nép és Québec állam alapvető jogainak és előjogainak gyakorlásáról szóló” törvényt.²⁴ Ennek 1-5. és 13. szakasza a következőképp hangzik:

1. A québeci nép önrendelkezési joga igazságon és jogn alapul. Québeci lakosai olyan jogok birtokosai, amelyeket egyetemlegesen elismernek a népek önrendelkezési és egyenlő jogainak alapelve értelmében.
2. A québeci embereknek elidegeníthetetlen joguk van arra, hogy szabadon döntsenek Québec politikai rezsimjéről és jogi státuszáról.
3. A québeci embereknek, saját politikai intézményeiken keresztül, egyedül van joguk meghatározni azon jog gyakorlásának módját, mely arra vonatkozik, hogy megválasszák Québec politikai rezsimjét és jogi státuszát.
4. Ennek a jognak semmilyen feltétele vagy gyakorlati módja, különösen a québeci emberek népszavazás útján történő kon-

²³ Renan, Ernest: *Qu'est-ce qu'une Nation?* Paris: Imprimerie nationale. 1882.

²⁴ Québec törvényeinek és rendeleteinek összessége (CQLR), E-20.2 fejezet Letöltés helye: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/en/ShowDoc/cs/E-20.2>]. Annak bizonyítására, hogy a nemzet egy mindennapos népszavazás, alkotmányosan megvizsgálták a törvényt a québeci bíróság előtt, amely eljárásban Kanada kormánya is beavatkozott. Az eljárásról ld. Beauséjour, Anthony – Turp, Daniel: *Affaire Henderson sur la constitutionnalité de la Loi 99 – La relecture fédérale du Renvoi relatif à la sécession du Québec*. In: *Revue juridique Thémis de l'Université de Montréal (R.J.T.U.M.)* 53 2019, 367.

zultációja, nem válthat ki joghatást, hacsak nem az első szakasznak megfelelően történik.

5. Amennyiben a québeci emberek konzultációja a Népszavazási Törvénynek megfelelő népszavazáson keresztül zajlik (C-64.1. szakasz), a népszavazás nyertese az az opció, amely az érvényesen leadott szavazatok többségét kapja, azaz az érvényesen leadott szavazatok 50%-át plusz egyet. [...]

13. Egyetlen másik parlament vagy kormány sem korlátozhatja a Nemzetgyűlés jogkörét, hatáskörét, szuverenitását vagy legitimitációját, és nem vethet ki korlátozást a québeci emberek azon demokratikus akarására, hogy meghatározhassák saját jövőjüket.

Minden nép hasonlóképpen megerősítheti saját önrendelkezési jogát, beleértve azon jogukat, hogy szabadon meghatározhassák saját politikai státuszukat. Jogukban áll továbbá felszólítani a lakhelyüként szolgáló területi államot, hogy tartsák magukat a tárgyalási kötelezettségükhöz és legyenek elkötelezettek, hogy elősegítsék az önrendelkezési jog gyakorlását, és a demokratikus alapelvek tiszteletben tartását.

Ekképpen eljárva, a népek emlékeztetnek bennünket, arra, amit Woodrow Wilson száz évvel ezelőtt így fogalmazott meg:

„Van egy mélyebb dolog is, mint a szervezett nemzetek közötti egyenlőségi jog” és „egyetlen béke sem lehet tartós, amely nem ismeri és fogadja el azt az alapelvet, miszerint a kormányok minden hatalmukat a kormányzottak jóváhagyásából nyerik, és sehol, senkinek nincs joga, hogy a népeket egyik szuverenitásból egy másikba helyezze át, mintha csak vagyontárgyak lennének.”²⁵

²⁵ Ld. Address of the President of the United States to the Senate, 22 January 1917. Letöltés helye: <http://www-personal.umd.umich.edu/~ppennock/doc-Wilsonpeace.htm>, letöltés ideje: 2020.11.25.

Felhasznált irodalom

- Barnidge, Jr., Robert P.: *Self-Determination, Statehood, and the Law of Negotiation: The Case of Palestine*, Oxford: Hart Publishing, 2016.
- Beauséjour, Anthony – Turp, Daniel: Affaire Henderson sur la constitutionnalité de la Loi 99 – La relecture fédérale du Renvoi relatif à la sécession du Québec. In: *Revue juridique Thémis de l'Université de Montréal (R.J.T.U.M.)* 53 2019, 367–394.
- Buchanan, Allen, *Secession: The Morality of Political Divorce from Fort Sumter to Lithuania and Québec*. New York: Basic Books, 1991.
- Crawford, James: *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press, 2006.
- Gilbert, Geoff: Autonomy and Minority Groups: A Right in International Law. In: *Cornell International Law Journal* 35(2) 2002, 307–353.
- Ghai, Yash: Introduction: Nature and Origins of Autonomy. In: Ghai, Yash – Woodman, Sophia (eds.): *Practising self-government. A comparative Study of Autonomous Regions*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013, 1–31.
- Griffiths, Ryan: The State of Secession in International Politics. In: *E-International Relations* 23.09.2016.
- Hannum, Hurst: *Autonomy, Sovereignty and Self-Determination – the Accommodation of Conflicting Rights*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1996.
- Hunsinger, Maribeth: Self-determination in Western Sahara: A Case of Competing Sovereignities? In: *Berkeley Journal of International Law Blog*, 21.02.2017.
- Radan, Peter: Secessionist Referenda in International and Domestic Law. In: *Nationalism and Ethnic Politics* 18(1) 2012, 8–21.
- Renan, Ernest: *Qu'est-ce qu'une Nation?* Paris: Imprimerie nationale, 1882.
- Seymour, Michel (dir.): *Repenser l'autodétermination interne*. Montréal: Éditions Thémis, 2016.
- Turp, Daniel: *The Right to Choose: Essays on Québec's Right of Self-Determination*. Montréal: Éditions Thémis, 2001, 801–835.
- Turp, Daniel – Sanjaume-Calvet, Marc (eds.): *The Emergence of a Democratic Right of Self-Determination in Europe*. Brussels: Centre Maurits Coppiters, 2017.
- Turp, Daniel: Catalonia's „Right to Decide” under International, European, Spanish, Catalan and Comparative Law. In: *The Catalan Independence Referendum: An Assessment of the Process of Self-Determination*. Montréal: L'Institut de recherche sur l'autodétermination des peuples et les indépendances nationales (IRAI), 2017, 55–73.

Vezbergaité, Ieva: *Remedial Secession as an Exercise of the Right of Self-Determination of Peoples*. Budapest: Thesis. 2011.

Watts, Nicole: Democracy and Self-Determination in the Kurdistan Region of Irak. In: Romano, David – Gurses, Mehmet (eds.): *Conflict, Democratization, and the Kurds in the Middle East*. New York: Palgrave Macmillan. 2014, 141-168.